

Verzorgend Wassen

Zowel in de thuiszorg als in verpleeg- en verzorgingshuizen wordt veel tijd besteed aan het wassen van cliënten. Deze handeling is niet alleen tijdrovend, maar is ook fysiek belastend en vermoeiend voor zowel zorgverlener als cliënt. Anderzijds is het ook een handeling waarbij een rustig, persoonlijk gesprek mogelijk is en veel aandacht en verzorging aan de cliënt gegeven kan worden. Innovaties in zo'n basaal en belangrijk proces moeten dan ook weloverwogen gebeuren, maar kunnen vooral door het enorme volume aan handelingen waar het om gaat verstrekkende gevolgen hebben.

De laatste paar jaar blijkt dat vooral met het zogenaamde 'verzorgend wassen' goede resultaten bereikt worden. Deze vrij revolutionaire innovatie vervangt de gewone wasbeurt met water, zeep, washandje en een handdoek door een wasbeurt met een voorverwarmd pakje met washandjes of doekjes die geïmpregneerd zijn met een speciale lotion. De wasbeurt verloopt zeer snel en ook afdrogen is niet nodig.

Aanvankelijk bestond er veel scepsis tegen deze innovatie omdat het tot verschraling van de zorg zou leiden. Evaluaties in meer dan 40 instellingen laten echter zien dat er, mits er sprake is van een zorgvuldige implementatietraject, goede resultaten worden bereikt voor cliënten, zorgverleners en zorgorganisatie. Ook in de beleving van cliënten en zorgverleners is er gemiddeld genomen sprake van een verbetering. Afhankelijk van de keuzes die men maakt rond de besteding van de bespaarde tijd zijn er financieel gezien kosten of baten van deze innovatie.

Baten

De duur van een volledige lichaamswas in bed met de nieuwe wasmethode duurt gemiddeld genomen 65% van de tijd van de normale tijdsduur. Deze besparing valt uiteen in twee delen. Allereerst de verkorting van de wasbeurt zelf: de tijd die bij de cliënt besteed wordt aan het wassen. Deze besparing kan als verschraling van de zorg ervaren worden omdat de directe contacttijd met de cliënt beperkt wordt. De duur van de wasbeurt wordt met ongeveer 4-5 minuten verkort. Ten tweede neemt ook de voorbereidingstijd (klaarzetten van spullen en vullen waskommen e.d.) en de opruimtijd na afloop af (was opruimen, kommen opruimen e.d.). Deze tijds winst wordt door iedereen als prettig ervaren. Het gaat hier meestal om zo'n 2 minuten besparing. In totaal gaat het dus om ongeveer 6-7 minuten. Bij een groep van bijv. 30 verpleeghuiscliënten krijgen ongeveer 22 cliënten een wasbeurt op bed die zich voor verzorgend wassen leent. Dat leidt zodoende tot een potentiële tijdsbesparing van 2,2 tot 2,6 uur zorgverlenertijd op een ochtend voor deze groep. In de praktijk kiest men er vaak voor om een deel van die tijd direct weer in te zetten voor de zorg: bijvoorbeeld in de vorm van rustiger en meer ontspannen werken of het geven van een extra douche- of badbeurt. De tijd die bespaard wordt,

wordt dan niet volledig in een kleinere formatie vertaald. Afhankelijk van deze keuzes zal de financiële balans dus meer of minder positief uitvallen.

Verdere baten zijn een gemiddeld genomen betere huidkwaliteit (minder irritatie, minder droogheid en minder smetplekken), meer ontspannen en minder pijnlijke wasbeurten voor de cliënt en minder ervaren fysieke belasting voor zorgverleners. Overall is er meestal sprake van een hogere waardering door zowel cliënten als zorgverleners.

Bij organisaties die het concept integraal hebben ingevoerd als standaard wasmethode zien we dat uiteindelijk meer dan 80-90% van de cliënten op deze wijze gewassen wordt.

Kosten

Instructie en voorlichting is zeker in het begin van groot belang. Het gaat dan om voorlichting aan cliënten, familie en zorgverleners. Dit brengt kosten met zich mee en kost tijd. In veel gevallen werkt de leverancier hier aan mee. Hoewel de techniek van verzorgend wassen zeker niet complex is, zal er ook aan zorgverleners duidelijke instructie gegeven moeten worden en zal er een vinger aan de pols gehouden moeten worden. Vooral zaken als afspraken rondom hygiëne en iets als het goed laten drogen van de huid op lastige plaatsen zoals diepe huidplooiën is van groot belang om de huidkwaliteit te borgen. Ook op langere termijn blijft aandacht nodig.

De keuze van leverancier is dus van groot belang. Niet alleen de kwaliteit van het product zelf (samenstelling lotion, materialen etc.), maar ook de intensiteit en betrouwbaarheid van de begeleiding die geboden wordt kan een argument zijn om voor een bepaalde leverancier te kiezen. Een checklist die u eventueel kan helpen bij het kiezen van een leverancier kunt u vinden op www.zorgvoorbeter.nl. Speciale aandacht is nodig voor de hygiëne van het pakjesgebruik. Aangebroken pakjes moeten bij voorkeur dezelfde dag bij dezelfde cliënt gebruikt worden en niet bij een andere cliënt. Het is dus niet verstandig om bijvoorbeeld uit kostenoverwegingen aangebroken pakjes te verspreiden over andere cliënten.

Specifieke aandachtspunten

Thuiszorg

De financiering in de thuiszorg is vooralsnog lastig. Een belangrijke reden is dat de cliënt zelf de pakjes moet financieren en dan veelal de veel hogere kostprijs per stuk moet betalen. Deze prijs ligt soms tot 2-3x hoger dan de kostprijs die bij aanschaf van grote aantallen mogelijk is. Ook het gegeven dat de tijd bij de cliënt direct verkort wordt, kan invloed hebben op de productie in de thuiszorg en ook dat kan een rem vormen. Wel kan een schaalvoordeel benut worden door de pakjes via de zorgorganisatie aan te bieden. Tenslotte komt het voor dat de pakjes ingezet worden op voorschrift van de huisarts.

Op dit moment wordt verzorgend wassen in de thuiszorg nog beperkt ingezet bij bijvoorbeeld terminale cliënten of cliënten die zeer veel pijn hebben en de wasbeurt als zeer belastend, pijnlijk of vermoeiend ervaren.

Ook het warm maken van de washandjes kan lastig zijn in de thuiszorg. Er zijn mogelijkheden om met een speciale warmhoudcassette de washandjes altijd klaar voor gebruik te hebben, maar dit brengt ook kosten met zich mee. Een goed alternatief is verwarming in een magnetron.

Verpleeg- en verzorgingshuizen

Bij de financiering zal vanaf het begin gestuurd moeten worden op het platgoed dat verbruikt wordt. Op het moment dat er overgeschakeld wordt zal het gebruik van washandjes, handdoeken en natte laken in principe snel afnemen en de kosten en logistiek daarvan zal dus ook aangepast moeten worden. De praktijk leert dat extra aandacht hiervoor nodig is om te voorkomen dat het platgoed toch 'door blijft komen' en er zodoende sprake is van (tijdelijk) dubbele kosten.

Ook blijkt het zinvol om enig zicht te blijven houden op het verbruik van de pakjes omdat ze 'aantrekkelijk blijken voor thuisgebruik'. Tenslotte speelt in verzorgingshuizen een vergelijkbaar financieringsprobleem als in de thuiszorg omdat ook daar de bewoner veelal zelf de pakjes moet bekostigen.

Besluitvorming over vrijgekomen tijd

Dit is cruciaal voor de acceptatie en de financiële balans op korte en langere termijn. Het is dus van groot belang om hier bewust mee om te gaan en bij voorkeur ook afspraken over te maken. De praktijk leert dat als dit onbewust verloopt de tijd vervliegt en in allerlei andere, al dan niet relevante, zaken gestoken wordt.

Warmhouden

Er zijn experimenten geweest met speciale dispensers en warmhoudcassettes. Deze testen zijn niet onverdeeld positief verlopen. Een van de redenen was dat er nog gewerkt werd met een inmiddels verbeterd prototype. Anderzijds bleek de logistiek van groot belang. De plek van zo'n warmhoudcassette (centraal, in de badkamer, naast het bed etc.) en het gemak waarmee de cassette gevuld en geleegd wordt, bepaalt het succes van deze innovatie. Als de loopafstanden te groot zijn, blijkt een magnetron een goed alternatief. Dit moet wel een aparte magnetron zijn omdat deze niet tevens gebruikt mag worden voor het opwarmen van voedingsmiddelen.

Algemeen

Innovatie grijpt in op:	Wassen van meer of minder passieve bedlegerige cliënten
	Wassen van deels zelfstandige cliënten in de badkamer
	Wasbeurten tussendoor van bijv. het onderlichaam na incontinentie

Aandachtspunten bij het invoeren van deze innovatie (7 punten van Berwick)

- 1. Krachtige innovatie:** Deze methode is bewezen effectief. De effecten zijn ook financieel onderbouwd. In potentie zeer veel invloed op arbeidsbesparing zonder aan kwaliteit van zorg in te boeten. Het implementatieproces is relatief eenvoudig.
- 2. Zoek innovatoren:** Zorg dat er ambassadeurs zijn die weten wat de methode inhoudt, weten hoe het werkt en kritische vragen kunnen beantwoorden
- 3. Begin met pilot** Het veranderingsproces is zeer ingrijpend en het is verstandig om eerst op bescheiden schaal ervaring op te doen in de eigen organisatie
- 4. Maak resultaten zichtbaar:** Werk met een meer of minder formele evaluatie. Formeel kan zijn een meting met tijdsregistratie. Informeel kan het periodiek bespreken van de voortgang en huidige stand van zaken
- 5. Sta aanpassingen toe** Dit bevordert de acceptatie. Het concept leent zich voor aanpassingen per cliënt (bijv. een cliënt wast zelf zijn bovenlichaam aan de wastafel met water en zeep en krijgt hulp bij het wassen van het onderlichaam met verzorgend wassen)
- 6. Bied ruimte aan verandering** Verken de toepassingmogelijkheden in overleg met uitvoerenden en arts. Een helder indicatiegebied versterkt het implementatie en acceptatieproces. Voorkom wel dat verzorgend wassen alleen ingezet wordt bij piekmomenten (vakantietijd, hoog verzuim) en/of bij terminale cliënten. Het imago wordt daardoor negatief omdat het als noodmaatregel gezien wordt en niet als eerste keus methode.
- 7. Geef het goede voorbeeld** Probeer het zelf ook uit en deel de ervaringen ermee.

De aanpak met businesscases is gebaseerd op de aanpak van het Platform Zorginnovatie van Stichting RegioPlus.

© 2008 Stichting FAOT & SAB-V&V, Den Haag / Auteurs: JJ Knibbe & NE Knibbe, LOCOmotion, Bennekom.

Disclaimer: Deze uitgave is met de grootste zorgvuldigheid samengesteld. Noch de schrijvers, noch de uitgever stellen zich echter aansprakelijk voor eventuele schade als gevolg van eventuele onjuistheden en/of onvolkomenheden in deze uitgave.